Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
YVES BOT
3 päivänä maaliskuuta 2016[1]

Asiat C-404/15 ja C-659/15 PPU

Pál Aranyosi (C-404/15)
ja
Robert Căldăraru (C-659/15 PPU)

(Ennakkoratkaisupyynnöt – Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Bremenin osavaltion ylioikeus, Saksa))

Ennakkoratkaisupyyntö — Poliisiyhteistyö ja oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa — Puitepäätös 2002/584/YOS — Syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai toimenpiteen täytäntöönpanoa varten annetut eurooppalaiset pidätysmääräykset — Etsittyjen henkilöiden luovuttaminen pidätysmääräyksen antaneille oikeusviranomaisille — 1 artiklan 3 kohta — Perusoikeudet — Vankeusolot pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa — Epäinhimillisen tai halventavan kohtelun uhka — Tarve tarkastaa oikeasuhteisuus eurooppalaista pidätysmääräystä annettaessa

I **Johdanto**

1. Eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpano johtaa etsityn henkilön vangitsemiseen. Onko täytäntöönpanosta vastaavilla oikeusviranomaisilla oikeus kieltäytyä asianomaisen henkilön luovutuksesta, jos pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion vankeusolot voivat olla tai todennäköisesti ovat nöyryyttävät, koska maan vankeinhoitojärjestelmä on puutteellinen?

2. Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS[2] 1 artiklan 3 kohdasta käy nimittäin ilmi, että ”[kyseinen päätös] ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa [EU] 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita”.

3. Tämän taustalla on kysymys siitä, onko vastavuoroisen tunnustamisen periaate enää voimassa, jos jäsenvaltioilta edellytetty keskinäinen luottamus menetetään, koska perusoikeuksia, joita niiden oletetaan noudattavan, loukataan.

4. Vastavuoroisen tunnustamisen periaate, jota eurooppalaisella pidätysmääräyksellä sovelletaan, on vakiintuneen sanamuodon mukaan kulmakivi,[3] jolle perustuu vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue, jonka Euroopan unioni on asettanut tavoitteekseen, kuten perussopimuksissa todetaan.

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.

2 — EYVL L 190, s. 1. Puitepäätös sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS (EUVL L 81, s. 24; jäljempänä puitepäätös).

3 — Puitepäätöksen johdanto-osan kuudennessa perustelukappaleessa käytettyä ilmausta noudattaen.

5. Unionin tuomioistuimen on siis ratkaistava, onko luovutetun henkilön perusoikeuksien kunnioittaminen tärkeämpää kuin ehdoton välttämättömyys toteuttaa tämä yhteinen alue turvaamalla muun muassa muiden oikeudet ja vapaudet. Unionin tuomioistuimen on näin ollen selvitettävä, voidaanko periaatteita, jotka se on esittänyt muilla unionin oikeuden aloilla, kuten Euroopan yhteistä turvapaikkajärjestelmää koskevassa tuomiossa N. S. ym. (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865), soveltaa eurooppalaista pidätysmääräystä koskeviin erityisjärjestelyihin, vaikka tämä saattaisi estää järjestelmän toiminnan, rikos voisi jäädä rankaisematta ja täytäntöönpanosta vastaaville oikeusviranomaisille voisi aiheutua erittäin raskaita seurauksia.

6. Katson, että ratkaisu löytyy itse asiassa eurooppalaisella pidätysmääräyksellä perustetun järjestelmän tasapainosta, jonka seuraukset on nyt määritettävä. Vastaus löytyy puitepäätöksessä tehdyistä implisiittisestä tai eksplisiittisestä viittauksesta tiettyihin olennaisiin periaatteisiin ja erityisesti suhteellisuusperiaatteeseen, joka on unionin oikeuden yleinen periaate, kun samalla säilytetään järjestelmän vastavuoroisen tunnustamisen periaatteesta johtuva painoarvo.

7. Selitän, miksi pidätysmääräyksen antaneet oikeusviranomaiset joutuvat tarkastamaan oikeasuhteisuuden harkitakseen, onko sekä rikoksen luonteen että rangaistuksen konkreettisten täytäntöönpanotapojen vuoksi tarvetta antaa eurooppalainen pidätysmääräys silloin, kun kyseisten maiden vankilat kärsivät yleisesti tilanahtaudesta, jonka vuoksi aineelliset vankeusolot ovat perusoikeuksien vastaiset.

8. Eurooppalainen pidätysmääräys on unionin oikeuteen perustuva väline, jota säännellään unionin oikeudessa muun muassa pidätysmääräyksen antamisedellytysten osalta, joten kun oikeusviranomaiset aikovat antaa pidätysmääräyksen, niiden on varmistuttava, että se täyttää puitepäätöksen aineelliset ja muodolliset edellytykset, ja lisäksi, että se annetaan suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Koska oikeasuhteisuuden tarkastus auttaa hallitsemaan paremmin etsityn henkilön luovutuksen edellytyksiä ja erityisesti seurauksia, sitä on pidettävä laajemmin osana pidätysmääräyksen antaneelle jäsenvaltiolle kuuluvia velvoitteita taata eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla luovutetun henkilön perusoikeuksien kunnioittaminen, ja sitä on näin ollen pidettävä sen luottamuksen edellytyksenä, jota täytäntöönpanosta vastaavien oikeusviranomaisten on osoitettava sitä kohtaan myöhemmässä vaiheessa.

9. Täsmennän vielä, että oikeasuhteisuuden tarkastaminen ei vaikuta vastuisiin, jotka kuuluvat pidätysmääräyksen antaneelle jäsenvaltiolle SEU 6 artiklan nojalla mutta myös unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteen sekä lojaalin yhteistyön velvoitteen nojalla ja jotka liittyvät vangittujen henkilöiden perusoikeuksien kunnioittamiseen, eikä myöskään toimiin, joihin Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission on väistämättä ryhdyttävä järjestelmän tehostamiseksi.

II **Asiaa koskevat oikeussäännöt**

10. Ennen unionin tuomioistuimelle esitetyissä ennakkoratkaisukysymyksissä esiin tuotujen ongelmien arviointia on hyvä palauttaa mieleen ne perusperiaatteet, joihin arviointini perustuu. Kyseiset periaatteet löytyvät perussopimuksista.

A *Perussopimukset*

11. SEU 3 artiklan 2 kohdan ja SEUT 67 artiklan 1 kohdan mukaan unionin tavoitteena on pitää yllä ja kehittää vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta, jolla taataan henkilöiden vapaa liikkuvuus jokaisen ihmisen perusoikeuksia kunnioittaen toteuttamalla rikollisuuden ehkäisyä ja torjuntaa koskevia aiheellisia toimenpiteitä.

12. SEU 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa määrätään tätä tarkoitusta varten, että ”unioni tunnustaa oikeudet, vapaudet ja periaatteet, jotka esitetään – – Euroopan unionin perusoikeuskirjassa [(jäljempänä perusoikeuskirja)]”.

13. SEU 6 artiklan 3 kohdassa määrätään myös, että ”ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä[, Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetussa] eurooppalaisessa yleissopimuksessa [(jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus)] taatut ja jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuvat perusoikeudet ovat yleisinä periaatteina osa unionin oikeutta”.

14. EUT-sopimuksen kolmannen osan V osastossa, jonka otsikkona on ”Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue”, olevan 82 artiklan mukaan ”oikeudellinen yhteistyö unionissa rikosoikeuden alalla perustuu – – vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen”. Kuten jo totesin, tämä periaate on jäsenvaltioiden välisen rikosoikeudellisen yhteistyön kulmakivi.

B *Puitepäätös*

15. Puitepäätöksellä perustetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen tarkoituksena on korvata perinteinen rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen, joka edellyttää täytäntöönpanovallan päätöstä, kansallisten oikeusviranomaisten yhteistyövälineellä, joka nojautuu tuomioistuinten tuomioiden ja päätösten vastavuoroisen tunnustamisen sekä jäsenvaltioiden keskinäisen luottamuksen periaatteisiin.[4]

16. Puitepäätöksellä perustetaan uusi, yksinkertaistettu ja tehokkaampi rikoslain rikkomisesta tuomittujen tai epäiltyjen henkilöiden luovuttamisjärjestelmä[5] rajoittamalla tiukasti eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon kieltäytymisperusteiden määrää ja asettamalla määräajat pidätysmääräystä koskevien päätösten antamiselle.[6]

17. Koska eurooppalainen pidätysmääräys on aiempaa menettelyä tehokkaampi ja vaikuttavampi, se edistää ennen kaikkea olennaisesti rikollisen toiminnan torjuntaa unionissa. Koska se mahdollistaa jäsenvaltiossa rikoksen tehneiden syytteeseenpanon, tuomitsemisen ja rankaisemisen, se on nykyisin olennainen suojautumiskeino lakkautettaessa unionin sisärajoja, ja sillä pyritään myös parantamaan rikosten uhrien suojaa varmistamalla yhtäältä, että syyllisille voidaan langettaa tuomiot ja rangaistukset tehdyistä rikoksista, ja toisaalta, että heidät tuodaan nopeammin ja tehokkaammin oikeuteen.

18. Puitepäätöksen johdanto-osan 10–13 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(10) Eurooppalaista pidätysmääräystä koskevat järjestelyt perustuvat jäsenvaltioiden väliseen vankkaan luottamukseen. Järjestelyjen soveltaminen voidaan keskeyttää vain, jos jokin jäsenvaltio rikkoo vakavasti ja jatkuvasti [EU] 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja periaatteita, minkä neuvosto toteaa [EU] 7 artiklan 1 kohdan mukaisesti ja minkä seurauksista on säädetty saman artiklan 2 kohdassa.[7]

(11) Eurooppalaisen pidätysmääräyksen on korvattava jäsenvaltioiden välillä kaikki aiemmat rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevat oikeudelliset välineet, Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen III osaston asiaa koskevat määräykset mukaan luettuina.

(12) Tässä puitepäätöksessä kunnioitetaan perusoikeuksia ja noudatetaan [EU] 6 artiklassa tunnustettuja ja – – perusoikeuskirjasta, erityisesti sen VI luvusta, kuvastuvia periaatteita.

4 — SEUT 82 artiklan 1 kohdan ensimmäinen alakohta sekä puitepäätöksen johdanto-osan 5, 6, 10 ja 11 perustelukappale.

5 — Tuomio Radu (C-396/11, EU:C:2013:39, 34 kohta) ja tuomio Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, 37 kohta).

6 — Tuomio F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 57 ja 58 kohta).

7 — Vaikka kymmenennessä perustelukappaleessa tarkoitetaan EU 7 artiklan 1 kohtaa ja EU 7 artiklan 2 kohtaa, vaikuttaa siltä, että unionin lainsäätäjän aikomuksena on ollut tarkoittaa EU 7 artiklan 2 kohtaa ja EU 7 artiklan 3 kohtaa.

(13) Henkilöitä ei saa palauttaa, karkottaa tai luovuttaa sellaiseen maahan, jossa heitä vakavasti uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai halventava rangaistus tai kohtelu.”

19. Puitepäätöksen 1 artiklassa, jonka otsikkona on ”Eurooppalaisen pidätysmääräyksen määritelmä ja velvollisuus panna se täytäntöön”, säädetään seuraavaa:

”1. Eurooppalaisella pidätysmääräyksellä tarkoitetaan oikeudellista päätöstä, jonka jäsenvaltio on antanut etsityn henkilön kiinni ottamiseksi ja luovuttamiseksi toisen jäsenvaltion toimesta syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöön panemista varten.

2. Jäsenvaltiot panevat eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen perusteella ja tämän puitepäätöksen määräysten mukaisesti.

3. Tämä puitepäätös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa [EU] 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita.”

20. Puitepäätöksen 3–4 a artikla koskevat eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon ehdottomia kieltäytymisperusteita ja harkinnanvaraisia kieltäytymisperusteita.

III **Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset**

21. Nyt käsiteltävät ennakkoratkaisupyynnöt liittyvät tilanteeseen, jossa Generalstaatsanwaltschaft Bremen (Bremenin virallinen syyttäjä) arvioi, onko Aranyosin ja Căldărarun luovuttaminen heidän alkuperäjäsenvaltioidensa oikeusviranomaisille lainmukaista. [8]

22. Asiassa Aranyosi (C-404/15) Saksan oikeusviranomaiset ovat saaneet käsiteltäväkseen pyynnön luovuttaa asianomainen henkilö syytetoimenpiteitä varten Miskolci járásbíróságin (Miskolcin piirioikeus, Unkari) 4.11.2014 ja 31.12.2014 antaman kahden eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla. Aranyosi on Unkarin kansalainen ja asuu tällä hetkellä äitinsä luona Bremerhavenissa (Saksa); hänellä on tyttöystävä ja pieni lapsi.

23. Hänen väitetään yhtäältä anastaneen Sajohidvegissä (Unkari) sijaitsevaan asuntoon murtauduttuaan 2 500 euroa ja 100 000 Unkarin forinttia (HUF) (noin 313 euroa) käteistä sekä useita arvoesineitä ja toisaalta tunkeutuneen Sajohidvegissä sijaitsevaan kouluun ja rikkoneen sen kalustoa sekä anastaneen teknisiä laitteita ja käteistä yhteensä arviolta 244 000 forintin arvosta (noin 760 euroa).

24. Asiassa Căldăraru (C-659/15 PPU) Saksan oikeusviranomaiset ovat saaneet käsiteltäväkseen puolestaan pyynnön luovuttaa asianomainen henkilö Judecătoria Făgăraşin (Făgăraşin ensimmäisen asteen tuomioistuin, Romania) 29.10.2015 antaman eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla lainvoiman saaneella tuomiolla vahvistetun vuoden ja kahdeksan kuukauden pituisen vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten. Căldăraru on Romanian kansalainen.

25. Vaikka hänet oli jo tuomittu 17.12.2013 ehdolliseen vapausrangaistukseen ajokortitta ajoon perustuvasta liikennerikoksesta, hän uusi rikoksensa 5.8.2014 mennäkseen isänsä asuinpaikkaan.

26. Căldăraru otettiin kiinni Bremenissä (Saksa) 8.11.2015, ja hänet otettiin säilöön odottamaan luovuttamista.

8 — Kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa 23.12.1982 annetun lain (Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen), sellaisena kuin se on muutettuna eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä 20.7.2006 annetulla lailla (Europäisches Haftbefehlgesetz; BGBl. 2006 I, s. 1721; jäljempänä IRG), 29 §:n 1 momentin nojalla Oberlandesgericht (osavaltion ylioikeus, Saksa) ratkaisee yleisen syyttäjän pyynnöstä luovuttamisen lainmukaisuuden silloin, kun syytetty ei ole antanut suostumustaan luovuttamiseen. IRG:n 32 §:n mukaisesti päätös annetaan määräyksellä.

27. Kuulemisensa yhteydessä Aranyosi ja Căldăraru vastustivat molemmat luovuttamistaan pidätysmääräyksen antaneille oikeusviranomaisille ja ilmoittivat, etteivät he suostu yksinkertaistettuun luovuttamismenettelyyn.

28. Bremenin virallinen syyttäjä pyysi molemmissa asioissa pidätysmääräyksen antaneita oikeusviranomaisia ilmoittamaan niiden laitosten nimet, joihin asianomaiset henkilöt suljettaisiin luovuttamisen tapauksessa, viitaten vankeusoloihin, jotka eivät täytä eurooppalaisia vähimmäisvaatimuksia. Kumpikaan oikeusviranomaisista ei ole pystynyt antamaan tältä osin sitovaa lupausta, minkä vuoksi Bremenin virallinen syyttäjä epäilee luovutusten lainmukaisuutta, kun otetaan huomioon puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohdan sanamuoto ja IRG:n 73 §:n [9] säännökset.

29. Nyt käsiteltävät ennakkoratkaisupyynnöt on siis esitetty aivan erityisessä tilanteessa, jota ei leimaa Eurooppa-neuvoston SEU 7 artiklassa määrätyn seuraamusjärjestelyn mukaisesti esittämä toteamus, johon viitataan nimenomaisesti puitepäätöksen johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa, vaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen esittämä toteamus.

30. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on nimittäin tuomiossaan Iavoc Stanciu v. Romania [10] ja pilottituomiossaan [11] Varga ym. v. Unkari [12] todennut, että Romanian ja Unkarin vankeinhoitojärjestelmien toiminnassa ilmenee yleisesti häiriöitä muun muassa vankiloiden yleisen tilanahtauden vuoksi, ja näin ollen vangitut henkilöt altistuvat tai uhkaavat altistua epäinhimilliselle tai halventavalle kohtelulle vankeutensa aikana Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2, 3 ja 5 artiklan vastaisesti.

31. Vaikka onkin käynyt ilmi, että Romaniassa 9 m^2:n tilaan saattaa olla suljettuna kymmenen vankia, joilla on siis alle 2 m^2 henkilökohtaista tilaa, ja vaikka Euroopan ihmisoikeustuomioistuin onkin saanut tältä osin käsiteltäväkseen useita satoja yksittäistapauksia koskevia valituksia, voin itse arvioida vain, onko syytetoimenpiteitä tai vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpano luovutetun henkilön perusoikeuksien turvaamisen kannalta lainmukainen.

32. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on jo esittänyt tällaisen toteamuksen kolmessa pilottituomiossa, jotka koskevat Italian tasavaltaa, Bulgarian tasavaltaa ja Unkaria. [13]

33. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö kuitenkin osoittaa, että joissakin Euroopan neuvoston 47 jäsenvaltiosta on vankilaoloissa toistuvia ongelmia, ja tällaisiin valtioihin kuuluu myös unionin jäsenvaltioita.

9 — IRG:n 73 §:ssä säädetään, että ”keskinäisen oikeusavun antaminen ja tietojen toimittaminen ilman pyyntöä ovat lainvastaisia, jos ne ovat ristiriidassa Saksan oikeusjärjestyksen keskeisten periaatteiden kanssa. Jos pyyntö esitetään kahdeksannen, yhdeksännen ja kymmenennen osan nojalla, keskinäinen oikeusapu on lainvastaista, jos se on ristiriidassa [SEU] 6 artiklassa lausuttujen periaatteiden kanssa”.

10 — Nro 35972/05, 24.7.2012. Tässä tuomiossa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoo, että vaikka Romanian viranomaiset ovat yrittäneet parantaa tilannetta, järjestelmässä on rakenteellinen ongelma.

11 — Pilottituomiomenettelyssä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin voi todeta Euroopan ihmisoikeussopimusta rikotun, koska vankeusoloissa ilmenee järjestelmällisiä, toistuvia ja jatkuvia ongelmia, joista kärsii tai saattaa kärsiä suuri joukko ihmisiä.

12 — Nrot 14097/12, 45135/12, 73712/12, 34001/13, 44055/13 ja 64586/13, 10.3.2015. Tässä tuomiossa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin korostaa, että Unkarin vankeinhoitojärjestelmän toiminta on yleisesti puutteellista, minkä vuoksi Unkaria vastaan on jo annettu useita tuomioita Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan nojalla ja sitä vastaan on vireillä 450 valitusta (ks. muun muassa 99 ja 100 kohta).

13 — Ks. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio Torreggiani ym. v. Italia, nrot 43517/09, 46882/09, 55400/09, 57875/09, 61535/09, 35315/10 ja 37818/10, 8.1.2013; Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio Neshkov ym. v. Bulgaria, nrot 36925/10, 21487/12, 72893/12, 73196/12, 77718/12 ja 9717/13, 27.1.2015 sekä em. tuomio Varga ym. v. Unkari.

34. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on Liettuan tasavaltaa, Puolan tasavaltaa ja Slovenian tasavaltaa koskevissa asioissa [14] katsonut, että vankiloiden tilanahtaus on käynyt jo niin suureksi, että se riittää yksin syyksi katsoa, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklaa on rikottu. Vaikka tästä ei ole annettu pilottituomiota, se on lisäksi todennut, että Belgian vankiloiden tilanahtaudesta johtuvat ongelmat ovat luonteeltaan rakenteellisia, eivätkä ne koskeneet ainoastaan kyseessä olleen asian valittajan erityistä tilannetta. [15]

35. Euroopan parlamentti ja komissio toivat vuonna 2011 esiin huolensa siitä, että jäsenvaltioiden vankeusolot voivat heikentää keskinäistä luottamusta ja vastavuoroisen tunnustamisen välineiden toimivuutta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella. [16]

36. Viisi vuotta kyseisen toteamuksen jälkeen unionin tuomioistuimelle on nyt esitetty tätä kysymystä koskevat ennakkoratkaisupyynnöt.

37. Koska Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Bremenin osavaltion ylioikeus) on katsonut tarpeelliseksi tiedustella unionin tuomioistuimelta, miten puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohtaa tulisi tulkita, se on päättänyt lykätä asioiden käsittelyä ja esittää seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohtaa tulkittava siten, että luovuttaminen syytetoimenpiteitä varten [(asia C-404/15) tai luovuttaminen rangaistuksen täytäntöönpanoa varten (asia C-659/15 PPU)] ei ole sallittua, jos on painavia perusteita katsoa, että vankeusolosuhteet ovat pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa sellaiset, että niillä loukataan asianomaisen henkilön perusoikeuksia ja yleisiä oikeusperiaatteita, sellaisina kuin ne on vahvistettu SEUT 6 artiklassa, vai onko sitä tulkittava siten, että täytäntöönpanovaltio voi tehdä tällaisissa tapauksissa päätöksen siitä, että luovuttamisen salliminen edellyttää vankeusolosuhteita koskevien sääntöjen noudattamista koskevaa vakuutusta, tai että sen on tehtävä tällainen päätös? Voiko täytäntöönpanovaltio esittää konkreettisia vähimmäisvaatimuksia, jotka vakuutuksen kohteena olevien vankeusolosuhteiden on täytettävä, tai onko sen esitettävä tällaisia vaatimuksia?

2) Onko puitepäätöksen 5 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että pidätysmääräyksen antavalla oikeusviranomaisella on myös oikeus antaa vakuutuksia vankeusolosuhteita koskevien sääntöjen noudattamisesta, vai ratkaistaanko tämä pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion kansallisen toimivallanjaon mukaisesti?”

38. Vaikka asiassa C-404/15 esitetyt kysymykset koskevat syytetoimenpiteitä varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa ja asiassa C-659/15 PPU esitetyt kysymykset sen sijaan vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa, nämä kysymykset voidaan tutkia yhdessä, sillä ne perustuvat samaan problematiikkaan. Tutkin ne lisäksi yhdessä siksi, että ne liittyvät toisiinsa, koska ne täydentävät toisiaan.

14 — Ks. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio Karalevičius v. Liettua, nro 53254/99, 7.4.2015; Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio Norbert Sikorski v. Puola, nro 17599/05, 22.10.2009 sekä tuomio Mandic ja Jovic v. Slovenia, nrot 5774/10 ja 5985/10, 20.10.2011.

15 — Ks. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio Vasilescu v. Belgia, nro 64682/12, 25.11.2014.

16 — Ks. vankeusolosuhteista EU:ssa 15.12.2011 annettu Euroopan parlamentin päätöslauselma (EUVL 2013, C 168 E, s. 82) ja komission kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen täytäntöönpanosta vuodesta 2007 lähtien (KOM(2011) 175 lopullinen), 4 kohta.

IV **Alustavat toteamukset vaikeuksista, joita tuomiossa N. S. ym. esitettyjen periaatteiden soveltaminen aiheuttaa**

39. Useat jäsenvaltiot ehdottavat, että sovelletaan periaatetta, jonka unionin tuomioistuin esitti tuomiossaan N. S. ym. (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865).[17] Tämä ajatus tulee toki vaistomaisesti mieleen tosiseikkojen vastaavuuden vuoksi, joka nousee huomion ja perustelujen keskipisteeksi estäen näkemästä metsää puilta.

40. Vastaavuus johtuu siitä, että mainittuun tuomioon johtaneessa asiassa ilmeni, kuten pääasioissakin, sen jäsenvaltion järjestelmässä, jonka oli määrä suorittaa säilöönotto, jos turvapaikanhakija poistetaan maasta, puutteellisuus, jonka Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut saatuaan käsiteltäväkseen yksittäistapauksia koskevia valituksia.

41. Unionin tuomioistuin katsoi tuomiossa N. S. ym. (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865), ettei jäsenvaltioiden – eikä myöskään kansallisten tuomioistuinten – pidä siirtää turvapaikanhakijaa asetuksessa N:o 343/2003 tarkoitettuun ”hakemuksen käsittelystä vastuussa olevaan jäsenvaltioon”, jos ne eivät voi olla käytettävissään olevien keinojen vuoksi tietämättömiä siitä, että kyseisen jäsenvaltion turvapaikkamenettelyyn ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto-olosuhteisiin liittyvät systeemiset puutteet voivat altistaa turvapaikanhakijan perusoikeuskirjan 4 artiklassa tarkoitetulle epäinhimilliselle tai halventavalle kohtelulle.[18]

42. Mainitussa tuomiossa esitettyjen perustelujen mukaan jäsenvaltion, jonka alueella turvapaikanhakija on, täytyy tutkia turvapaikkahakemus itse, jos asetuksessa N:o 343/2003 tarkoitettu ”vastuussa oleva” jäsenvaltio ei anna säilöönotto-oloista riittäviä takeita.

43. Vaikka tämä oikeuskäytäntö saattaakin vaikuttaa yksinkertaisuutensa vuoksi houkuttelevalta, sitä ei voida mielestäni soveltaa analogisesti puitepäätöksen määräysten tulkintaan.

44. Soveltamista vastaan on nimittäin useita perusteita.

45. Periaatteella, jonka unionin tuomioistuin esittää tuomiossaan N. S. ym. (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865), ensinnäkin saatetaan unionin tasolla voimaan olennainen periaate, joka ohjaa maasta poistamista ja maasta karkottamista koskevia sääntöjä turvapaikkaoikeuteen liittyvissä kysymyksissä. Tämä periaate, jonka mukaan ketään ei saa palauttaa, karkottaa tai luovuttaa sellaiseen maahan, jossa häntä vakavasti uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai halventava rangaistus tai kohtelu, vahvistetaan perusoikeuskirjan 19 artiklan 2 kohdassa sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklassa.

46. On kuitenkin todettava, että unionin lainsäätäjä on puitepäätöksen johdanto-osan 13 perustelukappaleessa käyttämällään sanamuodolla sulkenut kyseisen periaatteen soveltamisen huolellisesti pois eurooppalaista pidätysmääräystä koskevien järjestelyjen yhteydessä.

47. Kyseisessä perustelukappaleessa todetaan, että ”henkilöitä ei saa palauttaa, karkottaa tai luovuttaa sellaiseen maahan, jossa heitä vakavasti uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai halventava rangaistus tai kohtelu”.

17 — Tähän tuomioon johtaneessa asiassa Afganistanista, Iranista ja Algeriasta lähteneet turvapaikanhakijat vastustivat siirtoaan Yhdistyneestä kuningaskunnasta ja Irlannista Kreikkaan, jolla oli toimivalta tutkia heidän hakemuksensa niiden perusteiden ja menettelyjen vahvistamisesta, joiden mukaisesti määritetään kolmannen maan kansalaisen johonkin jäsenvaltioon jättämän turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa oleva jäsenvaltio, 18.2.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 343/2003 (EUVL L 50, s. 1) nojalla, koska he olivat vaarassa joutua kokemaan Kreikassa perusoikeuskirjan 4 artiklassa tarkoitettua epäinhimillistä ja halventavaa kohtelua säilöönotto-olojen vuoksi.

18 — Ks. muun muassa tuomion 86, 94 ja 106 kohta.

48. Siinä ei mainita lainkaan pidätysmääräyksen nojalla luovutettua henkilöä. Koska kyseisellä termillä tarkoitetaan eurooppalaisella pidätysmääräyksellä hiljattain luotua keskeisen tärkeää mekanismia, on epätodennäköistä, että unionin lainsäätäjä olisi jättänyt sen mainitsematta, jos sen tarkoituksena olisi ollut soveltaa kyseisessä perustelukappaleessa esitettyjä periaatteita eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä tarkoitetun henkilön luovuttamismenettelyssä. Unionin lainsäätäjä on näin ollen tehnyt selvän eron eurooppalaista pidätysmääräystä koskevien sääntöjen ja Euroopan yhteiseen turvapaikkajärjestelmään sovellettavien sääntöjen välillä. Se on myös tuonut selkeästi julki aikeensa irtautua luovuttamiseen sovellettavista perinteisistä säännöistä, mikä onkin täysin perusteltua, kun tarkoituksena on korvata ne vastavuoroiseen tunnustamiseen ja keskinäiseen luottamukseen perustuvalla oikeudellisella yhteistyöllä. [19]

49. Euroopan yhteisellä turvapaikkajärjestelmällä ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevilla järjestelyillä on lisäksi eri tavoitteet ja kummallakin erityisäännöksiin ja -periaatteisiin rakentuvat ominaispiirteensä, vaikka molemmat edistävät vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen toteutumista.

50. Euroopan yhteinen turvapaikkajärjestelmä perustuu ensinnäkin unionin tasolla yhdenmukaistettuun täydelliseen säännöskokonaisuuteen. Rikosoikeuden aineellisia ja menettelyllisiä säännöksiä ei sen sijaan ole yhdenmukaistettu kattavasti unionissa, ja ne kuuluvat joka tapauksessa rikoslain alueperiaatteen piiriin.

51. Toiseksi Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän tarkoituksena on tarjota suojelun ja solidaarisuuden alue henkilöille, jotka pakenevat vainoa tai henkilöönsä kohdistuvia vakavia loukkauksia ja jotka hakevat kansainvälistä suojelua. Eurooppalaisen pidätysmääräyksen tarkoituksena on sen sijaan torjua rikollista toimintaa unionissa mahdollistamalla rikosten tekijöiden syytteeseenpano, tuomitseminen ja rankaiseminen.

52. Kolmanneksi Euroopan yhteinen turvapaikkajärjestelmä perustuu pelkästään hallinnolliseen käsittelymenettelyyn, jonka haasteena on selvittää, onko kyseinen henkilö oikeutettu pakolaisasemaan, ja jos hän ei ole, poistaa hänet unionin alueelta. Eurooppalainen pidätysmääräys on sen sijaan täysin unionin sisäinen järjestely ja perustuu lisäksi yksinomaan tuomioistuinmenettelyyn. Henkilön vangitsemista ei vaadi jäsenvaltio vaan kansallinen tuomioistuin, ja puitepäätöksen nojalla muiden jäsenvaltioiden on suostuttava tähän vaatimukseen tietyin edellytyksin eli tietyin varauksin.

53. Neljänneksi säilöönottopäätös on Euroopan yhteisessä turvapaikkajärjestelmässä hakemuksen käsittelystä vastuussa olevalle jäsenvaltiolle viimeinen, täysin toissijainen keino, joka liittyy tarpeeseen varmistaa vastoin henkilön tahtoa tapahtuva maastapoistaminen. Eurooppalaisen pidätysmääräyksen edellyttämä vangitseminen on puolestaan sääntönä ja johtuu oikeuden päätöksestä, jolla rikokseen syyllistynyt henkilö tuomitaan rangaistukseen tai jossa vaaditaan, että hän saapuu pakkokeinoin tuomioistuimeen tuomion antamista varten.

54. Lopuksi on otettava huomioon tuomion N. S. ym. (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865) soveltamisen haasteellisuus ja soveltamisesta johtuvat hyvin konkreettiset seuraukset eurooppalaista pidätysmääräystä koskeville järjestelyille sekä soveltamisen rajat, kun otetaan huomioon jäsenvaltion tehtävä ja toimivalta eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanossa.

55. Tuomioon N. S. ym. (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865) johtaneessa asiassa oli selvitettävä, mikä jäsenvaltioista oli asetuksen N:o 343/2003 mukaan vastuussa turvapaikkahakemuksen käsittelystä. Unionin tuomioistuimen antaman ratkaisun konkreettisena seurauksena oli vain se, että Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin toimivaltaisia viranomaisia vaadittiin määrittämään kyseisessä asetuksessa

19 — Puitepäätöksen johdanto-osan 13 perustelukappaletta on tulkittava päätöksen 28 artiklan säännösten perusteella; siinä esitettyä periaatetta sovelletaan, kun pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion on eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon jälkeen tehtävä päätös maasta poistamisen, karkottamisen tai luovuttamisen välillä.

tarkoitettujen perusteiden mukaisesti jokin toinen ”vastuussa oleva jäsenvaltio” tai käsittelemään itse turvapaikkahakemus ja tarvittaessa vaatimaan asianomaisten henkilöiden poistamista niiden alueelta. Alueellista toimivaltaa koskevaan sääntöön tehtiin siis poikkeus, jotta voitiin jakaa taakka, joka aiheutuu kaikkien jäsenvaltioiden yhteisten aineellisten perusteiden piiriin kuuluvista hallinnollisista menettelyistä.

56. Pääasioissa on kyse aivan toisenlaisesta kysymyksestä, koska niissä on tarkoituksena taata yleinen järjestys ja yleinen turvallisuus mahdollistamalla syytetoimenpiteet Aranyosia vastaan ja varmistamalla Căldărarulle annetun vapausrangaistuksen täytäntöönpano.

57. Käytännön seuraukset ovat myös paljon laajemmat, koska unionin tuomioistuimen tuomiossaan N. S. ym. (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865) vahvistamien periaatteiden perusteella täytäntöönpanosta vastaavat oikeusviranomaiset joutuisivat kieltäytymään etsityn henkilön luovuttamisesta.

58. Toisin kuin Euroopan yhteinen turvapaikkajärjestelmä, joka on – kuten totesin – laajalti yhdenmukaistettu, rikosoikeuden aineellisia ja menettelyllisiä säännöksiä ei ole kattavasti yhdenmukaistettu unionissa, ja ne kuuluvat joka tapauksessa rikoslain alueperiaatteen piiriin.

59. Tämä tarkoittaa, että unionin tuomioistuimen tuomiossaan N. S. ym. (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865) esittämän periaatteen soveltaminen syytetoimenpiteitä varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon yhteydessä johtaa tilanteeseen, jossa täytäntöönpanosta vastaavat oikeusviranomaiset eivät enää voi luovuttaa etsittyä henkilöä syytetoimenpiteitä varten eikä niillä ole myöskään pääsääntöisesti toimivaltaa asettaa häntä syytteeseen pidätysmääräyksen antaneiden oikeusviranomaisten sijasta ja puolesta. Kuten asiaa C-404/15 koskevasta ennakkoratkaisupyynnöstä ja etenkin Miskolcin piirisyyttäjän pitämistä puheenvuoroista käy ilmi, rikoksen toteaminen ja sovellettavien seuraamusten valinta kuuluu Unkarin oikeusviranomaisten luovuttamattomaan toimivaltaan.

60. On siis olemassa selkeä ja ilmeinen riski siitä, että rikos jää rankaisematta ja että sen tekijä uusii rikoksen ja loukkaa siten unionin muiden kansalaisten oikeuksia ja vapauksia.

61. Vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon yhteydessä ongelma saattaa vaikuttaa vähäpätöisemmältä, koska jos etsitty henkilö asuu täytäntöönpanojäsenvaltion alueella, kyseisen valtion oikeusviranomaiset voivat sitoutua panemaan rangaistuksen täytäntöön puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdan sanamuodon perusteella. Myös pidätysmääräyksen antaneet oikeusviranomaiset voivat omalta osaltaan vedota vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta rikosasioissa annettuihin tuomioihin, joissa määrätään vapausrangaistus tai vapauden menetyksen käsittävä toimenpide, niiden täytäntöön panemiseksi Euroopan unionissa 27.11.2008 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2008/909/YOS[20] sanamuotoon, jotta kyseinen henkilö voisi suorittaa rangaistuksensa täytäntöönpanojäsenvaltion alueella.

62. Siitä huolimatta, että tällainen ratkaisu on mahdollinen, unionin tuomioistuimen tuomiossaan N. S. ym. (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865) esittämän periaatteen soveltaminen eurooppalaista pidätysmääräystä koskeviin järjestelyihin johtaa erilaiseen kohteluun ja siten yhdenvertaisuusperiaatteen rikkomiseen riippuen siitä, onko etsitty henkilö syytetty vai jo tuomittu rangaistukseen.

20 — EUVL L 327, s. 27.

63. Ei ole myöskään poissuljettua, että tällainen ratkaisu kannustaa syytetoimenpiteitä tai vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten etsittyjä henkilöitä lopulta siirtymään muihin jäsenvaltioihin välttyäkseen syytetoimenpiteiltä tai voidakseen suorittaa rangaistuksensa siellä. Tällaisista valtioista tulisi siis pakovaltioita, kuten Bremenin virallinen syyttäjä nimenomaisesti korostikin unionin tuomioistuimessa pidetyssä istunnossa. Miten voidaan välttää se, että ne joutuvat puolestaan ongelmiin ja niiden vankeusoloista tulee puutteellisia? Ne voivat tietenkin välttää ongelmat jättämällä panematta täytäntöön rangaistukset, joiden osalta ne ovat kieltäytyneet eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta. Tällaiset seuraukset on tutkittava tarkkaan.

64. Sopivilta pakopaikoilta vaikuttavat jo määränsäkin puolesta jäsenvaltiot, joiden vankeusoloja on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tai komission toteamusten mukaan pidettävä puutteellisina. Koska tällaisten valtioiden vankilat ovat jo ylikuormitettuja, ne eivät kovinkaan todennäköisesti suurenna vankiloidensa käyttöastetta ottamalla niihin muiden jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten tuomitsemia henkilöitä.

65. Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella on siis todettava, että unionin tuomioistuimen tuomiossaan N. S. ym. (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865) esittämän periaatteen soveltamiselle olisi suuria esteitä eurooppalaisen pidätysmääräyksen luonteen ja tavoitteiden vuoksi, ja sen lisäksi, että soveltaminen lamauttaisi puitepäätöksellä käyttöön otetut järjestelyt, siitä aiheutuisi täytäntöönpanosta vastaaville oikeusviranomaisille myös erittäin vakavia ja haitallisia seurauksia, joihin palaan jäljempänä.

V **Oikeudellinen arviointi**

66. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksillään unionin tuomioistuimelta, velvoittaako puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohdan sanamuoto eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen luovuttamaan etsityn henkilön syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai toimenpiteen täytäntöönpanoa varten silloin, kun häntä saatetaan pitää pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa vankeudessa hänen perusoikeuksiensa vastaisissa aineellisissa oloissa, ja millaisin edellytyksin ja muodollisuuksin hänet voidaan luovuttaa.

67. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esiin tuoma ongelma ei koske puutteellisuutta, joka heikentää eurooppalaisen pidätysmääräyksen pätevyyttä sinänsä, eikä puutteellisuutta tutkintamenettelyssä, tuomiossa tai pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa sovellettavissa muutoksenhakukeinoissa. Puutteellisuus koskee kyseisessä valtiossa vallitsevia vankeusoloja eli eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon jälkeistä aikaa. Tämän puutteellisuuden vuoksi luovutettu henkilö uhkaa joutua perusoikeuskirjan 4 artiklassa tarkoitettujen takeiden vastaisiin aineellisiin vankeusoloihin.

68. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esiin tuoma ongelma koskee siis perinteistä problematiikkaa siitä, miten punnita erilaisia perustavoitteita, niiden saavuttamisen tarvetta ja niiden savuttamismahdollisuutta epäämättä tai edes heikentämättä niitä takeita, jotka tekevät unionista oikeuden ja vapauden alueen.

69. Esitän aluksi perinteisen arvion puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohdan sanamuodosta, puitepäätöksen rakenteesta ja pääperiaatteista, joihin se nojautuu. Tämän tarkastelun päätteeksi totean, ettei puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohtaa voida tulkita siten, että se muodostaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon kieltäytymisperusteen.

70. En päädy kuitenkaan ehdottoman luovuttamisvelvoitteen kannalle tapauksissa, joissa eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpano saattaa johtaa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kuvaamien kaltaisiin seurauksiin.

71. Selvitän nimittäin ne syyt, joiden vuoksi oikeasuhteisuus on tarkastettava, jos oikeusviranomainen päättää antaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen vähäisistä rikoksista, vaikka kyseisen valtion vankiloissa ei ole tilaa ja sitä on moitittu monta kertaa perusoikeuksien vastaisista aineellisista vankeusoloista.

A *Puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohdan sanamuoto*

72. Puitepäätöksen 1 artiklan otsikkona on ”Eurooppalaisen pidätysmääräyksen määritelmä ja velvollisuus panna se täytäntöön”.

73. Unionin lainsäätäjä määrittelee siis kyseisen artiklan 1 kohdassa eurooppalaisen pidätysmääräyksen tarkoituksen ja lausuu mainitun artiklan 2 kohdassa periaatteen, jonka nojalla jäsenvaltiot ovat velvollisia panemaan pidätysmääräyksen täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen mukaisesti.

74. Lausuessaan saman artiklan 3 kohdassa, että ”puitepäätös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa [EU] 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita”, unionin lainsäätäjä ainoastaan muistuttaa jokaiselle jäsenvaltiolle, että ne ovat tämän määräyksen nojalla velvollisia kunnioittamaan perusoikeuksia.

75. Tämä jäljempänä tarkasteltava velvoite ilmentää jäsenvaltioiden keskinäisen luottamuksen periaatetta, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sen esittänyt lausunnossaan 2/13 (EU:C:2014:2454).

76. Unionin lainsäätäjä lausuu siis puitepäätöksen 1 artiklan 2 ja 3 kohdassa periaatteet, joihin eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpano perustuu ja jotka ovat tuomioistuinten ratkaisujen vastavuoroisen tunnustamisen periaate ja jäsenvaltioiden keskinäisen luottamuksen periaate.

77. Kyseiset 2 ja 3 kohta täydentävät toisiaan, ja niissä säädetyt kaksi periaatetta ovat erottamattomasti yhteydessä toisiinsa, koska vastavuoroisen tunnustamisen periaate perustuu jäsenvaltioiden väliseen luottamukseen siihen, että kukin niistä noudattaa unionin oikeutta ja kunnioittaa erityisesti perusoikeuksia.

78. Nämä seikat huomioon ottaen puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohtaa ei siis voida tulkita siten, että sen tarkoituksena on ottaa käyttöön poikkeus eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon periaatteesta.

B *Järjestelmän rakenne*

79. Jos päätyisin tulkitsemaan puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohtaa siten, että se on säännös, jonka nojalla täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi kieltäytyä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta sillä perusteella, että etsitty henkilö saattaa joutua alttiiksi perusoikeuksien vastaisille aineellisille vankeusoloille, tulkintani olisi lisäksi selvästi järjestelmän rakenteen vastainen.

80. Se johtaisi yhtäältä sellaisen kieltäytymisperusteen käyttöönottoon, josta unionin lainsäätäjä ei selvästikään ole säätänyt.

81. Tulkintani olisi siis vastoin unionin lainsäätäjän selkeästi ilmi tuomaa aikomusta määrittää oikeusvarmuuteen liittyvistä syistä tyhjentävästi ne tapaukset, joissa eurooppalaista pidätysmääräystä ei voida panna täytäntöön, ja se olisi myös vastoin unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jossa puitepäätöstä ja etenkin sen 3–4 a artiklassa säädettyjä täytäntöönpanon kieltäytymisperusteita tulkitaan hyvin suppeasti.

82. Tällainen tulkinta johtaisi toisaalta siihen, että otettaisiin käyttöön muu kuin puitepäätöksen johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa nimenomaisesti tarkoitettu täytäntöönpanon järjestelmällinen kieltäytymisperuste sellaisten jäsenvaltioiden antamien eurooppalaisten pidätysmääräysten osalta, joiden vankiloissa on merkittäviä toiminnallisia ongelmia.

83. Unionin lainsäätäjä tarjoaa kyseisessä perustelukappaleessa nimenomaisesti mahdollisuuden keskeyttää eurooppalaista pidätysmääräystä koskevat järjestelyt jäsenvaltion osalta, mikäli se rikkoo vakavasti ja jatkuvasti EU 6 artiklan 1 kohdassa lausuttuja periaatteita.

84. Komission määritelmän mukaan jatkuva rikkominen tarkoittaa samaa kuin ”toistuvat yksittäiset loukkaamistapaukset”,[21] ja se katsookin aiheelliseksi huomauttaa, että tärkeä huomioon otettava seikka on se, että ”valtio on toistuvasti tuomittu tietyn ajanjakson aikana tapahtuneesta loukkaamisesta kansainvälisessä tuomioistuimessa, kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa – –, ja se ei tuomioista huolimatta ole muuttanut käytäntöjään”.[22]

85. Käsiteltävänäni on epäilemättä juuri tällainen esimerkkitapaus.

86. Puitepäätöksen johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa unionin lainsäätäjä vetoaa kuitenkin viime kädessä poliittisten johtajien toimenpiteisiin eurooppalaista pidätysmääräystä koskevien järjestelyjen keskeyttämiseksi, koska ainoastaan Eurooppa-neuvosto voi EU 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn mukaisesti panna vireille menettelyn tiettyjen kyseiselle jäsenvaltiolle kuuluvien oikeuksien pidättämiseksi. Menettely on kuitenkin raskas ja monimutkainen, sillä Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti jäsenvaltioiden yhden kolmasosan tai komission ehdotuksesta ja saatuaan parlamentin hyväksynnän, mikä edellyttää tietenkin vahvaa poliittista tahtoa.

87. Varatessaan yksin Eurooppa-neuvostolle mahdollisuuden keskeyttää eurooppalaista pidätysmääräystä koskevat järjestelyt EU 7 artiklan 2 kohdassa määrätyllä seuraamusjärjestelyllä unionin lainsäätäjä on halunnut rajata hyvin tiukasti tällaisen mahdollisuuden, eikä se ole selvästikään halunnut jättää täytäntöönpanosta vastaaville oikeusviranomaisille mahdollisuutta kieltäytyä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta kyseisissä olosuhteissa.

88. Jos lainsäätäjä olisi halunnut tarjota tällaisen mahdollisuuden, sillä olisi lisäksi ollut siihen monta mahdollisuutta.

89. Unionin lainsäätäjä olisi ensinnäkin voinut tuoda mahdollisuuden esiin puitepäätöksen johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa.

90. Se olisi myös voinut soveltaa analogisesti olennaista periaatetta, joka ohjaa maasta poistamista, maasta karkottamista ja luovuttamista ja jota tarkoitetaan puitepäätöksen johdanto-osan 13 perustelukappaleessa; muistutettakoon vielä, että sen mukaan ”henkilöitä ei saa palauttaa, karkottaa tai luovuttaa sellaiseen maahan, jossa heitä vakavasti uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai halventava rangaistus tai kohtelu”.

21 — Ks. komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklasta – Unionin perusarvojen kunnioittaminen ja edistäminen (KOM(2003) 606 lopullinen).

22 — Idem.

91. Kyseisen perustelukappaleen sanamuoto on kuitenkin valittu huolellisesti, koska siinä ei mainita lainkaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla luovutettua henkilöä. Siinä tuodaan mielestäni esiin aikomus tehdä ero eurooppalaista pidätysmääräystä koskevien säännösten ja Euroopan yhteiseen turvapaikkajärjestelmään sovellettavien säännösten välillä ja myös tarkoitus irtautua luovuttamiseen sovellettavista perinteisistä säännöksistä, mikä onkin täysin perusteltua, kun aikomuksena on korvata ne vastavuoroiseen tunnustamiseen ja keskinäiseen luottamukseen perustuvalla oikeudellisella yhteistyöllä.

92. Unionin lainsäätäjä olisi voinut sitä paitsi lisätä tämän perusteen nimenomaisesti puitepäätöksen 3–4 a artiklassa säädettyihin ehdottomiin tai harkinnanvaraisiin kieltäytymisperusteisiin, mutta se ei ole näin tehnyt.

93. Näiden seikkojen perusteella voin ainoastaan todeta, että säätämällä puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohdassa lausutun periaatteen unioni ei ole aikonut sallia täytäntöönpanosta vastaavien oikeusviranomaisten kieltäytyä etsityn henkilön luovuttamisesta nyt käsiteltävissä asioissa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa.

C Puitepäätöksen pääperiaatteet

94. Kuten tiedämme, puitepäätös nojautuu vastavuoroisen tunnustamisen ja keskinäisen luottamuksen periaatteisiin, jotka velvoittavat täytäntöönpanosta vastaavat oikeusviranomaiset pidätysmääräyksen täytäntöönpanon yhteydessä olettamaan, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen antaneet oikeusviranomaiset huolehtivat luovutetun henkilön perusoikeuksien kunnioittamisesta.

1. Tuomioistuinten ratkaisujen vastavuoroisen tunnustamisen periaate

95. Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen noudattaminen on edellytyksenä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen eli sen tavoitteen toteuttamiselle, jonka unioni on itselleen asettanut SEU 3 artiklan 2 kohdan ja SEUT 82 artiklan nojalla.

96. Käyttäessään periaatetta kyseisen alueen kulmakivenä jäsenvaltiot ovat selvästikin halunneet toteuttaa alueen siten, ettei niiden tarvitse ensin yhdenmukaistaa kansallisia rikoslainsäädäntöjä. Aiemmat kokemukset olivat tarjonneet riittävästi näyttöä siitä, että tällä sinänsä loogisella keinolla olisi varmimmin ajauduttu umpikujaan. Jäsenvaltiot ovat siis halunneet välttää tämän umpikujan pitäen kuitenkin mielessä, että yhdenmukaistaminen saattaa olla välttämätöntä, vaikka sillä onkin vastedes vain toisarvoinen rooli.

97. Tämä näkemys ei ole peräisin oikeuskirjallisuudesta, vaan se juontuu hyvin selvästi SEUT 82 artiklan 1 ja 2 kohdan sanamuodosta.

98. Tämä katsantotapa sisällytettiin unionin oikeuskäytäntöön jo ennen Lissabonin sopimuksen laatimista, kun vastavuoroisen tunnustamisen periaate määriteltiin ne bis in idem -periaatteen soveltamisen yhteydessä tuomiossa Gözütok ja Brügge.[23] Tätä viimeksi mainittua periaatetta voidaan soveltaa maiden rajojen ylitse vain, jos eri jäsenvaltioiden tuomioistuinratkaisuja ei pääsääntöisesti sivuuteta, vaan ne tunnustetaan unionin tuomioistuimen asettamin edellytyksin ja vaikutuksin. Siksi vastavuoroinen tunnustaminen edellyttää välttämättä sitä, että jäsenvaltioiden välillä vallitsee vastavuoroinen luottamus kunkin maan rikosoikeudelliseen järjestelmään ja että kukin jäsenvaltio hyväksyy muiden jäsenvaltioiden voimassa olevien rikosoikeuden sääntöjen soveltamisen, vaikka niiden kansallista oikeutta soveltamalla päädyttäisiinkin toisenlaiseen tulokseen.[24]

23 — C-187/01 ja C-385/01, EU:C:2003:87.

24 — Kyseisen tuomion 33 kohta.

99. Tästä seuraa, että vastavuoroisen tunnustamisen ja keskinäisen luottamuksen välisissä suhteissa ensimmäinen velvoittaa jäsenvaltiot hyväksymään toisen. Siitä lähtien kun vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta sovelletaan ja se on ”keskeinen sääntö”, johon oikeudellinen yhteistyö perustuu,[25] jäsenvaltioiden on luotettava toisiinsa.

100. Mielestäni ei ole epäilystäkään siitä, että SEUT 82 artiklan sanamuodossa vahvistetaan epäsuorasti unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, ja sanamuoto olisi ollut niin helppo muuttaa päinvastaiseksi Lissabonin sopimuksen laadinnan yhteydessä. Muistutettakoon, että kyseisen artiklan 2 kohdassa asetetaan oikeusperusta kansallisten lainsäädäntöjen lähentämiselle vastavuoroisen tunnustamisen helpottamiseksi.

101. Eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon yhteydessä esitetyt ennakkoratkaisukysymykset ovat tarjonneet unionin tuomioistuimelle tilaisuuden vahvistaa säännöt, jotka johtavat eurooppalaisen rikosoikeusalueen perustamiseen ja ylläpitämiseen, ja antaa vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle kaikki sen voima ja merkitys.

102. Tuomiosta Gözütok ja Brügge[26] lähtien kyseistä periaatetta on tulkittu oikeuskäytännössä aina hyvin suppeasti etenkin kysymyksissä, jotka koskevat etsityn henkilön luovuttamisen automaattisuutta silloin, kun luovuttamisen osalta ei voida vedota mihinkään poikkeukseen, ja unionin tuomioistuin on tukeutunut vastavuoroisen tunnustamisen ja keskinäisen luottamuksen periaatteiden erittäin tiukkaan soveltamiseen sekä puitepäätöksellä säädettyjen luovuttamisjärjestelyjen tehokkaan ja nopean toiminnan edistämiseen.

103. Tästä seuraa, että silloin kun jonkin jäsenvaltion oikeusviranomainen pyytää henkilön luovuttamista joko lainvoimaisen tuomion perusteella tai siksi, että tähän henkilöön kohdistetaan syytetoimenpiteitä, täytäntöönpanojäsenvaltion on tunnustettava sen päätös automaattisesti ja ryhdyttävä puitepäätöksen 1 artiklan 2 kohdan mukaisesti pidätysmääräyksen osalta toimiin ilman muita mahdollisia kieltäytymisperusteita kuin ne, joista säädetään tyhjentävästi puitepäätöksen 3–4 a artiklassa.[27] Lisäksi täytäntöönpanojäsenvaltio voi asettaa pidätysmääräyksen täytäntöönpanolle vain puitepäätöksen 5 artiklassa määritellyt edellytykset.

104. Tuomiossa Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616) jäsenvaltioita kannustettiin nimittäin vakiintunein sanakääntein rajoittamaan minimiin tilanteet, joissa ne voivat kieltäytyä panemasta täytäntöön eurooppalaisen pidätysmääräyksen, ja kehotettiin, etteivät ne välttämättä hyödyntäisi mahdollisuuksia, joita täytäntöönpanon harkinnanvaraisia kieltäytymisperusteita koskevassa puitepäätöksen 4 artiklassa niille annetaan kyseisessä artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden tärkeydestä huolimatta;[28] tarkoituksena oli ”helpot[taa] etsittyjen henkilöiden luovuttamista – – vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen mukaisesti”[29] ja ”vahvistaa – – puitepäätöksellä perustettua luovuttamisjärjestelmää vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen hyväksi”.[30] Tuomiossa siis myönnettiin, että vaikka puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdassa[31] tarkoitettu tavoite etsityn henkilön sopeutumisesta uudelleen yhteiskuntaan[32]onkin tärkeä, jäsenvaltioiden on voitava rajoittaa vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen mukaisesti tilanteita, joissa tällaisen henkilön luovuttamisesta voidaan kieltäytyä.

25 — Tuomio West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, 62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

26 — C-187/01 ja C-385/01, EU:C:2003:87.

27 — Ks. tuomio Leymann ja Pustovarov (C-388/08 PPU, EU:C:2008:669, 51 kohta); tuomio Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616, 57 kohta); tuomio Radu (C-396/11, EU:C:2013:39, 35 ja 36 kohta) ja tuomio Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, 38 kohta).

28 — Tuomio Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616, 62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

29 — Tuomio Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616, 59 kohta) ja tuomio West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, 62 kohta).

30 — Tuomio Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616, 58 kohta).

31 — Kyseisen määräyksen mukaan täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi kieltäytyä vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta, kun etsitty henkilö ”oleskelee täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa, on sen kansalainen tai asuu siellä vakinaisesti”, ja tämä valtio ”sitoutuu panemaan tämän rangaistuksen – – itse täytäntöön”.

32 — Ks. tuomio Kozłowski (C-66/08, EU:C:2008:437, 45 kohta).

105. Tuomiossaan West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404) unionin tuomioistuin haluaa helpottaa luovuttamista ja vahvistaa eurooppalaista pidätysmääräystä, kun se rajoittaa saman henkilön peräkkäisten luovutusten yhteydessä täytäntöönpanojäsenvaltion käsitteen koskemaan ainoastaan jäsenvaltiota, joka on suorittanut luovutuksen viimeksi, voidakseen rajoittaa tilanteita, joissa kansalliset oikeusviranomaiset voivat kieltäytyä antamasta suostumuksensa eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoon. [33]

2. Jäsenvaltioiden välisen keskinäisen luottamuksen periaate

106. Jäsenvaltioiden välisen keskinäisen luottamuksen periaate kuuluu tällä hetkellä unionin oikeuden keskeisiin periaatteisiin samaan tapaan kuin ensisijaisuuden ja välittömän oikeusvaikutuksen periaatteet.

107. Täysistuntoon kokoontunut unionin tuomioistuin vakuuttaa lausunnossaan 2/13 (EU:C:2014:2454) jälleen kerran, että tällä unionin oikeudessa jäsenvaltioiden välille asetetulla periaatteella on ”perustavanlaatuinen merkitys”, koska ”sen avulla voidaan luoda ja pitää yllä alue, jolla ei ole sisäisiä rajoja”, ja sen noudattaminen on ”unionin perustana olevan tasapainon” kannalta olennaisen tärkeää. [34]

108. Unionin tuomioistuin määrittelee kyseisen periaatteen edellyttävän vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvaa aluetta koskevilta osin, että kukin jäsenvaltio katsoo – jollei kyse ole poikkeuksellisista olosuhteista –, että kaikki muut jäsenvaltiot noudattavat unionin oikeutta ja aivan erityisesti unionin oikeudessa tunnustettuja perusoikeuksia. [35]

109. Keskinäisen luottamuksen periaate on siis unionin tuomioistuimen mukaan esteenä sille, että jäsenvaltio tarkastaa, onko jokin toinen jäsenvaltio konkreettisessa tapauksessa tosiasiallisesti kunnioittanut unionin takaamia perusoikeuksia, sillä tämä ”voi vaarantaa unionin perustana olevan tasapainon”. [36]

110. Jäsenvaltioiden välinen keskinäinen luottamus perustuu useaan seikkaan.

111. Se, että jokaisen jäsenvaltion on luotettava muiden jäsenvaltioiden rikosoikeudellisiin järjestelmiin, on ensinnäkin looginen ja ehdottoman väistämätön seuraus sisärajojen häviämisestä sekä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen luomisesta.

112. Toiseksi – kuten unionin tuomioistuinkin lausunnossaan 2/13 (EU:C:2014:2454) korostaa – tämä luottamus nojautuu siihen perustavanlaatuiseen lähtökohtaan, jonka mukaan kukin jäsenvaltio jakaa kaikkien muiden jäsenvaltioiden kanssa – ja tunnustaa sen, että nuo muut jäsenvaltiot jakavat sen kanssa – lukuisia yhteisiä arvoja, joihin unioni perustuu ja joita ovat muun muassa ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, kuten SEU 2 artiklassa täsmennetään. [37] Kaikki jäsenvaltiot ovat siis Euroopan yhteisöjä luodessaan tai niihin liittyessään osoittaneet olevansa perusoikeuksia kunnioittavia oikeusvaltioita.

33 — Kyseisen tuomion 62 kohta.

34 — Kyseisen lausunnon 191 ja 194 kohta.

35 — Mainitun lausunnon 191 kohta.

36 — Lausunto 2/13 (EU:C:2014:2454, 194 kohta).

37 — 168 kohta.

113. Kolmanneksi tämä luottamus nojautuu siihen, että jokainen jäsenvaltio on velvollinen kunnioittamaan Euroopan ihmisoikeussopimuksessa, perusoikeuskirjassa tai kansallisessa lainsäädännössään vahvistettuja perusoikeuksia jopa rikosoikeuden aineellisten ja menettelyllisten säännösten osalta, jotka eivät kuulu puitepäätöksen ja unionin oikeuden soveltamisalaan. [38]

114. Vaikka rikosoikeuden aineellisia ja menettelyllisiä säännöksiä ei ole tähän mennessä yhdenmukaistettu kattavasti unionissa, jäsenvaltiot ovat siis voineet vakuuttua siitä, että olosuhteissa, joissa etsityt henkilöt asetetaan syytteeseen, tuomitaan ja tarvittaessa vangitaan muissa jäsenvaltioissa, ei loukata kyseisten henkilöiden oikeuksia ja heille tarjotaan mahdollisuus asianmukaiseen puolustautumiseen.

115. Juuri tämä jokaiselle jäsenvaltiolle kuuluva perusoikeuksien kunnioittamisen velvoite mahdollistaa unionin tuomioistuimen mukaan sen, että jäsenvaltiot voivat luottaa ”siihen, että niiden kansalliset oikeusjärjestykset kykenevät takaamaan niiden perusoikeuksien yhdenveroisen ja tehokkaan suojan, jotka on tunnustettu unionin tasolla ja erityisesti perusoikeuskirjassa”. [39]

116. Unionin tuomioistuin katsoo siis näitä periaatteita soveltaen tuomiossaan F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358), [40] että ”eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena oleva henkilö voi käyttää jäsenvaltion, jossa pidätysmääräys on annettu, oikeusjärjestyksen mukaisia oikeussuojakeinoja riitauttaakseen rikosoikeudellisen menettelyn, joka koskee syytteeseenpanoa taikka vapaudenriiston käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimen täytäntöönpanoa, tai pääasian rikosoikeudenkäynnin, joka on johtanut kyseiseen rangaistukseen tai toimenpiteeseen, laillisuuden”. [41]

117. Unionin tuomioistuin katsoi vielä mainittujen periaatteiden mukaisesti tuomiossaan Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107), [42] että luovutuksen on oltava automaattista myös silloin, kun täytäntöönpanojäsenvaltion perustuslakiin sisältyy tiukempia vaatimuksia, jotka koskevat oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

118. Kun täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei voi vedota johonkin puitepäätöksen 3–4 a artiklassa tyhjentävästi luetelluista kieltäytymisperusteista, se joutuu siis luovuttamaan etsityn henkilön pidätysmääräyksen antaneille oikeusviranomaisille, vaikka sen kansallisen oikeuden – jopa perustuslain – säännöksissä myönnettäisiin puitepäätöksen määräysten mukaista suojaa parempi perusoikeuksien suoja.

119. Unionin tuomioistuin katsoikin kyseisessä asiassa annetussa tuomiossa, että se, että jäsenvaltion sallittaisiin vetoavan perustuslaissaan säädettyyn, parempaan perusoikeuksien suojaan edellytyksenä rangaistukseen poissa olevana tuomitun henkilön luovuttamiselle, johtaisi puitepäätöksen perustana olevien vastavuoroisen tunnustamisen ja keskinäisen luottamuksen periaatteiden loukkaamiseen ja näin ollen puitepäätöksen tehokkuuden vaarantumiseen.

38 — Tuomio F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 48 kohta).

39 — Tuomio F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 50 kohta).

40 — Kyseinen tuomio koskee mahdollisuutta hakea täytäntöönpanoa lykkäävin vaikutuksin muutosta täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen päätökseen.

41 — Tuomion 50 kohta.

42 — Kyseisessä tuomiossa unionin tuomioistuin lausui puitepäätöksen 4 a artiklan 1 kohdan ulottuvuudesta; kyseisessä kohdassa asetetaan harkinnanvarainen peruste kieltäytyä vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta, jos henkilö ei ole ollut henkilökohtaisesti läsnä hänen tuomitsemiseensa johtaneessa oikeudenkäynnissä.

120. Juuri tämä perusoikeuksien kunnioittamista koskeva velvoite on unionin tuomioistuimen mielestä perusteena puitepäätöksen johdanto-osan kymmenennen perustelukappaleen sanamuodolle, jonka mukaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen soveltaminen voidaan keskeyttää vain, jos jokin jäsenvaltio rikkoo vakavasti ja jatkuvasti EU 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja periaatteita, minkä Eurooppa-neuvosto toteaa EU 7 artiklan 2 kohdan mukaisesti ja minkä seurauksista on säädetty kyseisen artiklan 3 kohdassa. [43]

121. Unionin tuomioistuin on katsonut vielä, että mainittu velvoite vahvistaa vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta, johon eurooppalaista pidätysmääräystä koskevat järjestelyt perustuvat puitepäätöksen 1 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

122. Tämän arvion perusteella on ymmärrettävää, että täytäntöönpanon kieltäytymisperuste, joka perustuu uhkaan siitä, että luovutetun henkilön perusoikeuksia loukataan pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, heikentäisi vakavalla tavalla sitä luottamussidettä, johon puitepäätöksessä tarkoitetun tuomioistuinten keskinäisen yhteistyön oletetaan nojautuvan, ja tekisi siis tyhjäksi tuomioistuinten ratkaisujen vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen.

123. Kun otetaan huomioon, että useat jäsenvaltiot kärsivät vankeinhoitojärjestelmänsä toimimattomuudesta ja erityisenä ongelmana on vankiloiden yleinen tilanahtaus, tällainen tulkinta johtaisi – kuten jo totesin – siihen, että kyseisten valtioiden antamien eurooppalaisten pidätysmääräysten osalta tehtäisiin järjestelmällinen poikkeus, mikä lamauttaisi eurooppalaista pidätysmääräystä koskevat järjestelyt.

124. Lisäksi on selvää, että täytäntöönpanosta vastaavat oikeusviranomaiset eivät voisi enää luovuttaa etsittyä henkilöä syytetoimenpiteitä tai vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten.

125. Jos puitepäätöksen mukaiset järjestelyt lamaantuisivat, romuttuisi itse asiassa yksi vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen päämäärä eli rikollisen toiminnan torjuminen paitsi kaikkien jäsenvaltioiden myös rikosten uhrien yhteiseksi eduksi, sillä jos eurooppalainen pidätysmääräys annettaisiin syytetoimenpiteitä varten, sen täytäntöönpanosta vastaavilla oikeusviranomaisilla ei olisi periaatteessa mitään toimivaltaa tuomita asianomainen henkilö pidätysmääräyksen antaneiden oikeusviranomaisten sijasta, kun otetaan huomioon rikoslain alueperiaate. Jos se sijaan, kuten nyt käsiteltävässä asiassa näyttää olevan, täytäntöönpanosta vastaavilla oikeusviranomaisilla olisi tällainen toimivalta, siitä aiheutuisi kohtuuttomia vaikeuksia ja ponnistuksia, kuten Bremenin virallinen syyttäjä on korostanut.

126. Täytäntöönpanojäsenvaltion asiana ei ole kuitenkaan edes SEU 4 artiklan 3 kohdassa säädetyn solidaarisuusvelvoitteen perusteella varmistaa pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa ilmenevän vankeinhoitojärjestelmän toimimattomuuden vuoksi, että etsityn henkilön rangaistus pannaan täytäntöön ja otetaan vastuu sen edellyttämistä rasitteista, paitsi tietenkin jos kyseisen henkilön sopeutuminen uudelleen yhteiskuntaan edellyttää tällaista vastuunottoa, minkä mahdollisuuden puitepäätöksen määräykset tarjoavat. Muissa kuin tällaisissa tilanteissa yhden jäsenvaltion vankiloiden tilanahtauden helpottaminen toisen jäsenvaltion vankiloiden tilanahtauden kustannuksella ei tule kysymykseen.

127. Ei pidä myöskään unohtaa, että kysymys on uhan ehkäisemisestä eikä rikkomisen toteamisesta ja rankaisemisesta. Vaikka järjestelmän puutteellisuus on legitiimi syy asettaa luovutettujen henkilöiden vankeusolot kyseenalaisiksi, tämä tiettynä ajankohtana tehty havainto ei oikeuta kuitenkaan epäilemään etukäteen, että luovutettujen henkilöiden perusoikeuksia loukataan, ja estämään vastavuoroinen tunnustaminen ottamalla käyttöön täytäntöönpanon ”järjestelmällinen” kieltäytymisperuste.

43 — Tuomio F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 49 kohta).

128. Lopuksi voidaan vielä todeta, että jos unionin tuomioistuin katsoisi, että vankeusolojen rakenteelliset puutteet ovat peruste kieltäytyä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta, ne olisivat myös peruste kieltäytyä siirtämisestä puitepäätöksen 2008/909 mukaan.

129. Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen sisältyvien ja siitä johtuvien haasteiden vuoksi täytäntöönpanosta vastaavilla oikeusviranomaisilla ei ole muuta mahdollisuutta kuin vedota puitepäätöksen 3–4 a artiklassa tarkoitettuihin täytäntöönpanon ehdottomiin tai harkinnanvaraisiin kieltäytymisperusteisiin, ja jos mihinkään niistä ei voida vedota, luovuttaa etsityt henkilöt sen keskinäisen luottamuksen perusteella, jota niillä on oltava pidätysmääräyksen antaneita oikeusviranomaisia kohtaan.

130. Tällä tavoin tarkasteltuna järjestelmän logiikka edellyttää siis, että ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle vastataan, että se on lähtökohtaisesti velvollinen panemaan täytäntöön sen käsiteltäväksi saatetut eurooppalaiset pidätysmääräykset.

131. Voidaanko eurooppalaisten pidätysmääräysten täytäntöönpanovelvoitetta kuitenkaan pitää ehdottomana, jos niiden täytäntöönpano johtaisi ennakkoratkaisupyynnöissä kuvatun kaltaisiin kohtuuttomiin seurauksiin?

132. Vastaukseni on ei.

133. Pääasioissa kyseessä olevien kaltaisissa poikkeuksellisissa olosuhteissa,[44] joille ovat ominaisia pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion vankeusolojen rakenteelliset puutteet, jotka Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut, täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi perustellusti epäillä, että luovutettua henkilöä ”uhkaa” tosiasiallisesti vankeus ihmisoikeustuomioistuimen esiin tuomissa oloissa.

134. Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on siis arvioitava tuomioistuinten keskinäiseen yhteistyöhön perustuvan tietojenvaihdon avulla, pidetäänkö luovutettua henkilöä pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen toimittamien tietojen perusteella oloissa, jotka eivät ole kohtuuttomat.

D *Suhteellisuusperiaatteen soveltaminen eurooppalaisten pidätysmääräysten antamiseen*

135. On hyvin ymmärrettävää, että pääasioissa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa on punnittava luovutetun henkilön oikeuksia suhteessa tarpeeseen turvata muiden oikeudet ja vapaudet. Unionin tuomioistuin onkin muistuttanut tuomiossaan N. (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84), että perusoikeuskirjan 6 artiklassa mainitaan jokaisen oikeus paitsi vapauteen myös henkilökohtaiseen turvallisuuteen.[45] Tämä oikeus on perusoikeuskirjan 4 artiklassa taatun oikeuden tavoin absoluuttinen eikä siitä voida poiketa. Kun henkilöä, josta on annettu eurooppalainen pidätysmääräys, etsitään terroriteon tai alaikäisen raiskauksen vuoksi, on selvää, että kieltäytyminen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta herättää kysymyksen tarpeesta säilyttää kansallinen turvallisuus ja yleinen järjestys.

136. Tällainen puntarointi on siis välttämätöntä, ja sen suorittaminen kuuluu täysin yksilönvapauksien vartijana toimivalle yleiselle tuomioistuimelle, jonka on nyt käsiteltävässä asiassa todellakin tehtävä valinta; tämä puntarointi voidaan mielestäni suorittaa soveltamalla suhteellisuusperiaatetta.

44 — Viittaan tässä unionin tuomioistuimen antaman lausunnon 2/13 (EU:C:2014:2454) 191 kohdassa tarkoitettuihin poikkeuksellisiin olosuhteisiin.

45 — 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

1. Suhteellisuusperiaatteen ulottuvuus

137. Suhteellisuusperiaatetta sovelletaan oikeudenkäytön alalla erityisen merkittävästi tavalla, jota kutsutaan rangaistuksen yksilökohtaiseksi määräämiseksi.

138. Rangaistuksen yksilökohtaisella määräämisellä on kaksi ulottuvuutta: yhtäältä rangaistuksen määräämisvaihe ja toisaalta sen täytäntöönpanovaihe.

139. Rangaistuksen yksilökohtaisen määräämisen periaate sulkee rangaistuksen määräämisvaiheessa pois periaatteen automaattisesta ja täysin ennakolta määritetystä rangaistuksesta. Tuomioistuin määrittää siis rangaistuksen rikollisen persoonallisuuden perusteella, sellaisena kuin se käy ilmi muun muassa rikoksen luonteesta, sen teko-olosuhteista, persoonallisuutta koskevasta selvityksestä, todistajanlausunnoista, psykologisista ja psykiatrisista asiantuntijalausunnoista sekä kyseisen henkilön persoonallisuuden tarjoamista mahdollisuuksia sopeuttaa hänet uudelleen yhteiskuntaan.

140. Kun tuomioistuin määrää vapausrangaistuksen, sen on rangaistuksen keston vahvistamiseksi otettava ehdottomasti huomioon rangaistuksen täytäntöönpano-olosuhteet ja varsinkin niiden mahdollinen ankaruus. Tarkoituksena on nimittäin välttää, että luovutetun henkilön vangitseminen aiheuttaa hänelle kohtuuttomia seurauksia.

141. Tässä yhteydessä on tietenkin otettava huomioon vankiloiden vastaanottokyky ja se, ettei järjestelmä kykene ehkä takaamaan moitteettomia vankeusoloja vankiloiden tilanahtausongelman vuoksi.

142. Tätä yksilökohtaisen määräämisen periaatetta sovelletaan yhtä voimakkaasti myös rangaistuksen täytäntöönpanovaiheessa. Tällöin puhutaan rangaistusten soveltamisesta. Tässä yhteydessä on tärkeää ottaa huomioon aineelliset vankeusolot kahdesta pääasiallisesta ihmisarvoa koskevista näkökohdista riippumattomasta syystä.

143. Nykykriminologiassa korostetaan ensinnäkin yksimielisesti sitä, että suuren ihmismäärän sulkemisella liian pieneen tilaan on haitallisia vaikutuksia, sillä kyse on mielenterveyteen vaikuttavasta tekijästä. Henkilön osakseen saama halventava kohtelu aiheuttaa epäoikeudenmukaisuuden tunteen, joka vain vahvistaa vangitun henkilön vieraantumista yhteiskunnasta ja siis vain lisää suunnattomasti uusintarikollisuuden riskiä. Tämä vaarantaa selvästi rangaistuksen tarkoituksen, joka on loppujen lopuksi parantaa rangaistukseen tuomittu henkilö ja sopeuttaa hänet uudelleen yhteiskuntaan.

144. Rangaistus ei saa myöskään muotoutua nöyryytykseksi. Liian kovat vankeusolot vain lisäävät rangaistuksen ankaruutta, mikä ei ole tuomioistuimen aikomus ja mikä vahvistaa edellä kuvattua epäoikeudenmukaisuuden tunnetta.

145. Samaa oikeasuhteisuutta on noudatettava, kun eurooppalainen pidätysmääräys annetaan syytetoimenpiteitä varten.

146. Tässä tilanteessa syytetyn henkilön hyväksi tehtävä syyttömyysolettama on jo peruste, joka itsessään kannustaa kohtuuteen. Lisäksi eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta johtuva säilöönotto voidaan tosiasiassa rinnastaa tutkintavankeuteen, koska säilöönoton kesto vähennetään rangaistuksesta, joka määrätään menettelyn lopuksi. Eurooppalainen pidätysmääräys voidaan siis perustellusti antaa vain tilanteissa, joissa rangaistuksen määrääminen on tehtyjen tekojen objektiivisen luonteen vuoksi todennäköistä.

147. Puitepäätöksessä ei ole tosin yhtäkään määräystä, jossa vaadittaisiin nimenomaisesti oikeasuhteisuuden tarkastamista. Koska suhteellisuusperiaate on kuitenkin unionin oikeuden yleinen periaate, siihen voidaan sellaisena vedota jäsenvaltioiden toimien riitauttamiseksi silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta, johon puitepäätöskin kuuluu.

148. Lisäksi harkintavalta, joka täytäntöönpanosta vastaaville oikeusviranomaisille annetaan puitepäätöksen 4 ja 5 artiklalla, on vain yksi suhteellisuusperiaatteen sovellus. Tällä harkintavallalla, joka tuomioistuimella on, kun sitä pyydetään panemaan täytäntöön eurooppalainen pidätysmääräys, pyritään itse asiassa mahdollistamaan pakkokeinon mukauttaminen, koskeepa se sitten syytetoimenpidettä tai vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa; tarkoituksena on välttää automaattisen ja sokean täytäntöönpanon aiheuttama tilanne, joka saa asianomaisen henkilön vieraantumaan yhteiskunnasta.

149. Nämä seikat vaativat mielestäni oikeasuhteisuuden tarkastamista.

150. Muutkin tahot vaikuttavat yhtyvän tähän näkemykseen, joskin niiden näkemys perustuu toisenlaisiin, muun muassa liikkumisvapautta koskeviin vaikuttimiin, jotka todellisuudessa täydentävät näkemystä.

151. Eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseksi laaditussa eurooppalaisessa käsikirjassa [46] pidätysmääräyksen antavia oikeusviranomaisia kehotetaan selvästi tekemään tällainen tarkastus. Käsikirjassa korostetaan, että kun otetaan huomioon eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon ankarat seuraukset sen rajoittaessa etsityn henkilön vapaata liikkumista, eurooppalaista pidätysmääräystä on käytettävä ”tehokkaalla – – ja oikeasuhteisella tavalla”, jotta voidaan varmistaa syytetoimet, jotka liittyvät ”vakavampaan ja vahingollisempaan rikollisuuteen”.

152. Myös parlamentti ehdotti suosituksista komissiolle eurooppalaisen pidätysmääräyksen uudelleentarkastelusta 27.2.2014 antamassaan päätöslauselmassa, [47] että oikeusviranomainen arvioi pidätysmääräyksen antamisen yhteydessä ”pyydetyn toimenpiteen tar[peen] huolellisesti kaikkien olennaisten tekijöiden ja seikkojen pohjalta siten, että huomioon otetaan syytetyn tai pidätetyn henkilön oikeudet ja se, onko saatavilla sopivia lievempiä vaihtoehtoisia toimenpiteitä aiottujen tavoitteiden saavuttamiseksi”. [48]

153. Pidätysmääräyksiä antavat oikeusviranomaiset ovat jo lukuisissa jäsenvaltioissa integroineet tämän eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamista ennen toimitettavan tarkastuksen [49] joko puitepäätöksen kansallisen täytäntöönpanosäädöksen [50] tai viranomaisten omien käytäntöjen [51] perusteella.

154. Yhdyn parlamentin, neuvoston ja komission esittämään näkemykseen, jossa korostetaan, että oikeasuhteisuuden tarkastus on toimitettava eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisen yhteydessä.

155. Koko järjestelmän perusajatuksena nimittäin on, että tarkastuksen toimittaa pidätysmääräyksen antava oikeusviranomainen, koska eurooppalaisen pidätysmääräyksen on täytettävä tämä edellytys jo ennen kuin se ylittää kansalliset aluerajat.

156. Näin ei kuitenkaan aina tapahdu erinäisten syiden vuoksi.

46 — Asiakirja 17195/1/10 REV 1 – COPEN 275 EJN 72 Eurojust 139.

47 — Asiakirja T7-0174/2014.

48 — Ks. päätöslauselman liite. Huomionarvoista on, että oikeasuhteisuuden vaatimus on jo vahvistettu toisen sukupolven Schengenin tietojärjestelmän (SIS II) perustamisen, toiminnan ja käytön yhteydessä; järjestelmä perustettiin 12.6.2007 tehdyllä neuvoston päätöksellä 2007/533/YOS (EUVL L 205, s. 63). Päätöksen 21 artiklassa nimittäin säädetään, että ennen kuulutuksen antamista jäsenvaltioiden on määritettävä, onko tapaus ”asianmukainen ja niin merkityksellinen ja tärkeä, että siitä on tehtävä kuulutus SIS II:ssa”.

49 — Ks. muun muassa eurooppalaisen pidätysmääräyksen ja vastaavien jäsenvaltioiden välisten luovuttamismenettelyjen käytännön soveltamista koskevan neljännen keskinäisen arviointikierroksen loppuraportti, jonka neuvosto hyväksyi kokouksessaan 4. ja 5.6.2009 (asiakirja 8302/4/09 REV 4 – Crimorg 55 COPEN 68 EJN 24 Eurojust 20) ja jossa esitetään jäsenvaltiokohtainen loppuarvio eurooppalaisen pidätysmääräyksen soveltamisesta.

50 — Muun muassa Tšekki, Latvia, Liettua ja Slovakia.

51 — Muun muassa Belgia, Tanska, Saksa, Viro, Irlanti (poliisivoimat ja virallinen syyttäjä), Espanja, Ranska, Kypros, Luxemburg, Alankomaat, Portugali, Slovenia, Suomi, Ruotsi (syyttäjäviranomainen) ja Yhdistynyt kuningaskunta.

157. Joissakin kansallisissa lainsäädännöissä oikeasuhteisuuden tarkastus kielletään erityisesti syytepakkoperiaatteen nojalla. Näin toimitaan Unkarissa ja Romaniassa,[52] jotka on unioniin liittymisensä yhteydessä velvoitettu soveltamaan syytepakkoperiaatetta tiukasti.

158. Kyseinen periaate kieltää oikeasuhteisuuden arvioinnin syytteeseenpanopäätöksen tekemisen tai tuomioistuimen ratkaisun täytäntöönpanon yhteydessä, jotta oikeusviranomainen toimisi täysin itsenäisesti. Periaatteen ansiokkaana päämääränä – joka koskee myös muita oikeusviranomaisia kuin tuomioistuimia – on automaattisuutensa perusteella taata, että poliittinen tai muu ulkoinen vaikutusvalta ei pääse haittaamaan oikeudenkäyttöä.

159. Tästä seuraava automaattisuus saattaa johtaa todelliseen brutaaliuteen päätösten täytäntöönpanossa jopa niin, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen kaltaiset järjestelyt joutuvat epäsuosioon. Päädytään nimittäin tilanteeseen, jossa pidätysmääräyksiä annetaan järjestelmällisesti ja toisinaan aiheettomasti, jotta etsittyjä henkilöitä luovutettaisiin jopa aivan pienistä rikoksista,[53] kuten kahden neliömetrin kaakeloinnin tai polkupyörän pyörän varastamisesta, minkä käytännön komissiokin on tuominnut tämän ratkaisuehdotuksen alaviitteessä 16 mainitussa kertomuksessaan.

160. Näiden syiden vuoksi on mielestäni perusteltua, että kysymykseen eurooppalaisen pidätysmääräyksen oikeasuhteisuudesta voidaan vedota täytäntöönpanosta vastaavassa viranomaisessa.

161. En halua kuitenkaan kyseenalaistaa menettelyllisen itsemääräämisoikeuden periaatetta.

162. Kun pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen päätös ulottuu kansallisen alueen ulkopuolelle, jolloin vain se on täytäntöönpanokelpoinen ja sovellettavissa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella, siinä on noudatettava yleisiä sääntöjä ja periaatteita, jotka ohjaavat tätä yhteistä oikeudenkäyttöaluetta ja mahdollistavat vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen yhdenmukaisen soveltamisen.

163. Vaikka täytäntöönpanojäsenvaltio velvoitetaankin antamaan ”ulkomaalaiselle” ratkaisulle sama oikeusvoima kuin jos kyseessä olisi sen oma ratkaisu – vaikka sen kansallinen lainsäädäntö olisi johtanut toisenlaiseen ratkaisuun –, sitä ei pidä velvoittaa panemaan täytäntöön eurooppalainen pidätysmääräys, joka ei täytä niitä eksplisiittisiä ja implisiittisiä edellytyksiä, jotka vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamista erityiseltä kannalta säätelevässä puitepäätöksessä asetetaan.

164. Tämä tilanne on oman arvioni mukaan erotettava tilanteesta, jossa täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen pyrkii arvioimaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen lainmukaisuuden vertaamalla sitä omaan perusoikeuksien suojan tasoonsa ja josta on annettu ratkaisu muun muassa tuomiossa Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107). Tarkoituksena on nimittäin ratkaista, onko suhteellisuusperiaatetta koskeva kysymys suotavaa ottaa esille rikosoikeuden alalla ja suvereenien yleisten tuomioistuinten välillä käytävän ”horisontaalisen” vuoropuhelun yhteydessä.

165. Täsmennettäköön aluksi, että koska suhteellisuusperiaate on unionin oikeuden yleinen periaate, sen ulottuvuuden ja rajojen määrittely kuuluu tarvittaessa vain ja yksin unionin tuomioistuimelle. Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen tehtävänä on siis saattaa määrittely tarvittaessa sen käsiteltäväksi ennakkoratkaisukysymyksen välityksellä.

166. Lopuksi on ratkaistava, millä tavoilla tätä periaatetta voidaan arvioida.

52 — Tämä käy nimenomaisesti ilmi vastauksista, joita kyseiset jäsenvaltiot ovat antaneet tämän ratkaisuehdotuksen alaviitteessä 16 mainitun komission kertomuksen yhteydessä.

53 — Tätä seikkaa on korostettu laajalti toimielinten viimeaikaisissa asiakirjoissa, jotka koskevat puitepäätöksen soveltamista. Ks. muun muassa tämän ratkaisuehdotuksen alaviitteessä 16 mainitun komission kertomuksen 4 kohta.

2. Suhteellisuusperiaatteen soveltaminen eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseen: konkreettiset soveltamistavat

167. Kun täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen toteaa luotettavien tosiseikkojen perusteella, että pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion vankeusoloissa on rakenteellisia puutteita, sen on voitava arvioida kunkin yksittäistapauksen konkreettiset olosuhteet huomioon ottaen, voiko etsitty henkilö joutua luovuttamisen vuoksi kohtuuttomiin vankeusoloihin.

168. Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on voitava pyytää pidätysmääräyksen antaneelta oikeusviranomaiselta kaikki tiedot, joita se katsoo arviointia varten tarvitsevansa. Vallanjakoperiaatteen vuoksi täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen pitäisi mielestäni kääntyä toimivaltaisen kansallisen viranomaisensa puoleen, jotta tämä ottaa yhteyttä suoraan pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion toimivaltaiseen kansalliseen viranomaiseen, ja vastaukset tulisi toimittaa sille samaa kanavaa käyttäen.

169. Kun eurooppalainen pidätysmääräys on annettu vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten, sitä tulisi pitää mielestäni oikeasuhteisena, jos täytäntöönpano-olosuhteet eivät aiheuta fyysisiä seurauksia, jotka ovat kohtuuttomia verrattuna seurauksiin, joita rangaistuksesta aiheutuisi, jos se pantaisiin täytäntöön tavanomaisissa olosuhteissa.

170. Kun eurooppalainen pidätysmääräys on annettu syytetoimenpiteitä varten, se on oikeasuhteinen, jos sen täytäntöönpano-olosuhteet vastaavat tarvetta pitää etsitty henkilö oikeuden käytettävissä. Lisäksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut tuomiossaan Ladent v. Puola,[54] että eurooppalaisen pidätysmääräyksen antaminen rikoksesta, jonka osalta tutkintavankeutta pidettäisiin yleensä sopimattomana, voi aiheuttaa etsityn henkilön vapaudelle kohtuuttomia seurauksia, joita voidaan tarkastella Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklassa tarkoitettujen takeiden kannalta.[55]

171. Lopuksi on selvää, että puitepäätöksen 4 ja 5 artiklassa tarjotut mahdollisuudet on tutkittava järjestelmällisesti.

172. Jos täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen kohtaa oikeasuhteisuuden tarkastuksen yhteydessä erityisen arviointiongelman, se on siis velvollinen saattamaan ongelman unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, koska vain unionin tuomioistuimella on toimivalta antaa ratkaisu tämän unionin oikeutta koskevan seikan osalta.

173. Ei kuitenkaan pidä missään nimessä unohtaa, että oikeasuhteisuuden tarkastaminen kuuluu ensi sijassa pidätysmääräyksen antavalle oikeusviranomaiselle. Koska kyseessä on unionin oikeuden soveltaminen, tämän oikeusviranomaisen tehtävänä on tarkistaa se, vaikka sen täytyy näin tehdäkseen olla soveltamatta omassa kansallisessa lainsäädännössään asetettua syytepakkoperiaatetta; ratkaisussa on nimittäin noudatettava unionin oikeutta, joka on ensisijainen myös puitepäätöksen säännöksiä koskevissa kysymyksissä.

174. Jos oikeasuhteisuus tarkastettaisiin, nyt käsiteltävissä ennakkoratkaisupyynnöissä esitettyjen kaltaisia kysymyksiä esiintyisi eittämättä harvemmin.

175. Olen tietoinen siitä, että ehdottaessani näkökantaani unionin tuomioistuimelle pyydän sitä toisaalta toimimaan samaan tapaan kuin ihmisoikeustuomioistuin. Katson, että tämä on lähestymistapa, johon on rikosoikeuden alalla otettava kantaa ennemmin tai myöhemmin.

54 — Nro 11036/03, 18.3.2008.

55 — Tuomion 55 ja 56 kohta.

176. En voi jättää kuitenkaan mainitsematta, että nyt ilmennyt tilanne on myös valitettavaa seurausta siitä, etteivät jäsenvaltiot tai unionin toimielimet ole tarttuneet asiaan.

177. Lienee tarpeetonta muistuttaa, että jokainen jäsenvaltio on velvollinen takaamaan perusoikeuksien kunnioittamisen SEU 6 artiklan mukaisesti. Tämä velvoite on asetettu, kuten jo totesin, paitsi keskinäisen luottamuksen periaatteen myös lojaalin yhteistyön periaatteen nojalla.[56] Ne kulkevat käsi kädessä. Muistutettakoon lisäksi tuomiossa Pupino (C-105/03, EU:C:2005:386) korostettavan nimenomaisesti, että ”unionin olisi vaikea toteuttaa päämääränsä tehokkaasti, jos lojaalin yhteistyön periaate, joka sisältää erityisesti sen, että jäsenvaltiot toteuttavat kaikki yleis- ja erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia niille – – unionin oikeudesta johtuvien velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi, ei velvoittaisi myös rikosasioissa tehtävässä poliisiyhteistyössä ja oikeudellisessa yhteistyössä, joka lisäksi perustuu täysin jäsenvaltioiden ja toimielinten väliseen yhteistyöhön”.[57]

178. Vaikka katson, että täytäntöönpanosta vastaavien oikeusviranomaisten on luovutettava etsitty henkilö pääasioissa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa, keskinäisen luottamuksen periaate puolestaan edellyttää, että pidätysmääräyksen antaneet oikeusviranomaiset, joihin tämä luottamus kohdistuu, ja erityisesti jäsenvaltio, johon etsitty henkilö luovutetaan, toteuttavat kaikki tarvittavat rikosoikeuspoliittiset uudistukset ja muut tarvittavat toimenpiteet, jotta kyseinen henkilö voi suorittaa rangaistuksensa perusoikeuksia kunnioittavissa oloissa ja hyödyntää kaikkia käytettävissä olevia oikeussuojakeinoja yksilönvapauksiensa puolustamiseksi.

179. Voin tyytyväisenä todeta Unkarin ja Romanian antaneen tämän suuntaisia sitoumuksia.

180. Totean myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa vireille pantujen, yksittäistapauksia koskevien valitusten suunnattoman suuri määrä huomioon ottaen, että Unkarissa ja Romaniassa säädetyt oikeussuojakeinot tarjoavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklassa tarkoitettujen takeiden vastaisille aineellisille vankeusoloille altistuville henkilöille mahdollisuuden saada perusoikeutensa turvattua.

181. Mielestäni ei ole muuta ratkaisua kuin vahvistaa eurooppalaista pidätysmääräystä koskevia järjestelyjä unionin toimielinten toimilla. Vaikka komissio esitti vuonna 2011 valitettavan toteamuksensa eräiden jäsenvaltioiden vankeusoloista ja seurauksista puitepäätöksen soveltamiselle, korostan, että sen enempää komissio kuin neuvostokaan ei ole aloittanut toimia, joilla taataan, että jäsenvaltiot täyttävät kaikki velvoitteensa tai ainakin ryhtyvät tarvittaviin toimenpiteisiin.

182. SEUT 82 artikla tarjoaa tällaisille toimille kuitenkin oikeudellisen perustan.

VI **Ratkaisuehdotus**

183. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremenin (Bremenin osavaltion ylioikeus) esittämiin kysymyksiin seuraavasti:

Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS, sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS, 1 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, ettei se ole syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai toimenpiteen täytäntöönpanoa varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon kieltäytymisperuste, joka perustuu uhkaan siitä, että luovutetun henkilön perusoikeuksia loukataan pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa.

56 — Tämä lojaalisuusvelvollisuus johtuu SEU 4 artiklan 3 kohdasta, kun otetaan huomioon, että kyseisen määräyksen mukaan mainittua velvollisuutta sovelletaan myös jäsenvaltioiden ja unionin välisissä keskinäisissä suhteissa (ks. lausunto 2/13, EU:C:2014:2454, 202 kohta).

57 — Tuomion 42 kohta.

Pidätysmääräyksen antaneiden oikeusviranomaisten tehtävänä on toimittaa oikeasuhteisuuden tarkastus harkitakseen, onko sekä rikoksen luonteen että rangaistuksen konkreettisten täytäntöönpanotapojen vuoksi tarvetta antaa eurooppalainen pidätysmääräys.

Pääasioissa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa, joille ovat ominaisia pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion vankilaolojen rakenteelliset puutteet, täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi perustellusti pyytää pidätysmääräyksen antaneelta oikeusviranomaiselta tarvittaessa toimivaltaisten kansallisten viranomaisten välityksellä kaikki tiedot, joita se tarvitsee voidakseen arvioida kunkin yksittäistapauksen konkreettiset olosuhteet huomioon ottaen, voiko etsitty henkilö joutua luovuttamisen vuoksi kohtuuttomiin vankeusoloihin.

Pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tehtävänä on lisäksi toteuttaa SEU 6 artiklasta johtuvien velvoitteiden sekä keskinäisen luottamuksen ja lojaalin yhteistyön periaatteisiin perustuvien velvollisuuksiensa mukaisesti kaikki tarvittavat rikosoikeuspoliittiset uudistukset ja muut tarvittavat toimenpiteet, jotta luovutettu henkilö voi suorittaa rangaistuksensa perusoikeuksia kunnioittavissa oloissa ja hyödyntää kaikkia käytettävissä olevia oikeussuojakeinoja yksilönvapauksiensa puolustamiseksi.